



Herke-Fábos Barbara Katalin

## A bírói útról való elterelés lehetőségei Magyarországon a Gyermekjogi Egyezmény 40. cikkének tükrében<sup>1</sup>

Possibili in the light of Article 40 of the Convention  
on the Rights of the Child

### Absztrakt

A Gyermekjogi Egyezmény 40. cikke a fiatalkorú elleni büntetőeljárás során alkalmazandó garanciákat fekteti le. A fiatalkorúak igazságszolgáltatásával kapcsolatos cikk a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított, vádolt vagy bűnösnek nyilvánított gyermekekkel foglalkozik. Az egyezmény kifejezetten kiemeli az eljárás során érvényesülő gyermekjogi garanciák között a bírói útról való eltérés lehetőségét. A magyar jogrendbe 2015-ben bekerült megelőző pártfogás intézménye egy új lehetőség az elterelés eszközei között. A megelőző pártfogás 2015. január 1-jétől hatályos, a hazai jogéletben büntetőjogi gyökerekkel rendelkező új jogintézmény, amely az 1430/2011. (XII. 13.) Korm. határozat felhatalmazása alapján a gyermekvédelem rendszerében került elhelyezésre, annak ellenére, hogy életre hívásának oka elsősorban a gyermek- és fiatalkorú bűnözés visszaszorítása és az elkövetők hatékony reintegrálása volt. A tanulmány bemutatja a megelőző pártfogás és a fiatalkorú elleni büntetőeljárás egymáshoz való kapcsolatát. A szerző vizsgálja a megelőző pártfogás elrendelése és végrehajtása során érvényesülő gyermeki jogokat, és felhívja a figyelmet a túl korai beavatkozás és a megbélyegzés veszélyeire.

**Kulcsszavak:** gyermekvédelem, hatósági intézkedés, bűnmegelőzés, pártfogó felügyelet, fiatalkorúak

1 A tanulmány szóban hangzott el Pécsen, a 2019. november 29-én tartott, „*Harminc éves a Gyermekjogi Jogairól szóló New Yorki Egyezmény*” című nemzetközi konferencián. A rendezvény a Family Law Workshop sorozat III. tudományos ülése volt – Herger Csabáné, Hegedűs Andrea és Katonáné Pehr Erika szervezésében megvalósuló – az MDÖJK (PTE ÁJK) és a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Civilisztika Intézet közötti együttműködés keretében

## Abstract

Article 40 of the Convention on the Rights of the Child lays down guarantees applicable to criminal proceedings against juveniles. The Article on juvenile justice focuses on children suspected, accused or convicted of a crime. Among the guarantees of the rights of the child in the proceedings, the Convention emphasizes the possibility for occasional diversions from the judicial processes. For example, the institution of preventive patronage, which entered the Hungarian legal system in 2015, is indeed such a new route of diversion. Preventive patronage has been legal in Hungary since the 1<sup>st</sup> of January 2015. This new legal institution has roots in Hungarian criminal law, and its placement into the system of child protection was based on the authorization of the 1430/2011. (XII. 13.) governmental decision, despite the fact that the reasons for establishing it in the first place were to reduce child and juvenile crime and to reintegrate perpetrators. The following study highlights the relationship between preventive patronage and the criminal proceedings against juvenile perpetrators. The author examines the rights of children in situations of ordering and enforcing preventive patronage and draws attention to the dangers of premature intervention and subsequent stigmatization.

**Keywords:** child protection, authority measure, crime prevention, probation service, juvenile offenders

## Bevezető

A Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán (továbbiakban PTE ÁJK) 2016 őszén alapított Márkus Dezső Összehasonlító Jogtörténeti Kutatócsoport (Herger & Steppan, 2016, 180–184.) harmadik alkalommal szervezett családjogi és gyermekvédelmi problémákat középpontba állító tudományos ülést. A tudományos tanácskozáson elhangzott előadások elméleti és jogalkalmazói szemszögből is bemutatták a Gyermek Jogairól szóló New Yorki Egyezmény (továbbiakban Egyezmény) jelentőségét, érvényesülését, a különböző jogterületekre és szakmai munkára gyakorolt hatását. „*Az Egyezmény 40. cikkének érvényesülése Magyarországon*” című előadásomban bemutattam, hogy mennyire felel meg a magyar szabályozás és gyakorlat azoknak az elvárásoknak, amelyeket az Egyezmény biztosít a büntetőeljárársban résztvevő gyermekek számára. Előadásom középpontjába a bírói útról való elterelés magyarországi lehetőségeit állítottam, különös tekintettel a megelőző pártfogásra. A megelőző pártfogás intézményével foglalkozó szakirodalom – annak fiatal

voltára tekintettel<sup>2</sup> – még meglehetősen gyér. A tanulmányomban ismertetett tények nagymértékben a Baranya megyei gyakorlaton és az itt végzett empirikus kutatáson alapulnak.

## Kire vonatkozik a 40. cikk?

A fiataikorúak igazságszolgáltatásával kapcsolatos cikk a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított, vádolt vagy bűnösnek nyilvánított gyermekekkel foglalkozik. A terminológiai pontosság kedvéért fontos, hogy tisztázzuk a gyermek fogalmát. (A cikk terjedelmi kereteire tekintettel a gyermek szociológiai értelemben vett fogalmát nem ismertetem.) Az Egyezmény 1. cikkének meghatározása szerint gyermek az a személy, aki tizennyolcadik életévét nem töltötte be, kivéve, ha a reá alkalmazandó jogszabályok értelmében nagykorúságát már korábban eléri. Tehát a tizennyolcadik életév betöltéséig gyermeknek számít a fiatal akkor is, ha a nemzeti szabályok – például a büntetőjogi felelősség, védtöképesség tekintetében vagy egyes polgári jogi jogintézmények esetén – ettől eltérő életkori határokhoz kötik a gyermekkor alsó határát. A gyermek fogalmat sem a polgári jog, sem a büntetőjog nem használja. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban Ptk.) a cselekvőképesség szabályainak bemutatásánál – az Egyezmény szövegének megfelelően – határozza meg a kiskorú fogalmát.<sup>3</sup> Kiskorú az, aki tizennyolcadik életévét nem töltötte be. A kiskorú a házasságkötéssel nagykorúvá válik. A 40. cikk alanyi körének meghatározásánál ki kell térnünk a büntetőjog által meghatározott életkori kategóriákra. A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (továbbiakban Btk.) a gyermekkort büntethetőséget kizáró oknak tekinti.<sup>4</sup> A gyermekkorhoz fűzött életkor és a nevesített bűncselekmények esetén a belátási képesség jelöli ki a büntethetőség alsó korhatárát. A tizenkettedik életévét betöltött és belátási képességgel rendelkező, valamint a tizennegyedik életévét betöltött személy bűnelkövetés esetén fiataikorúnak minősül. A Btk. külön fejezetben tárgyalja a fiataikorúakra vonatkozó rendelkezéseket. Hogyan lehet az állam büntetőhatalmának megjelenése nélkül azokat a gyermekeket helyes irányba terelni, akik

---

2 2015. január 1-jétől hatályos.

3 Ptk. 2:10. § (1) bekezdés.

4 Btk. 16. § Nem büntethető, aki a büntetendő cselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét nem töltötte be, kivéve az emberölés [160. § (1)-(2) bekezdés], az erős felindulásban elkövetett emberölés (161. §), a testi sértés [164. § (8) bekezdés], a terrorcselekmény [314. § (1)-(4) bekezdés], a rablás [365. § (1)-(4) bekezdés] és a kifosztás [366. § (2)-(3) bekezdés] elkövetőjét, ha a bűncselekmény elkövetésekor a tizenkettedik életévét betöltötte, és az elkövetéskor rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással.

a bűncselekményi tényállásnak megfelelő magatartást követte el, de az életkorukra tekintettel nem büntethetők? Erre a kérdésre a közigazgatásba ágyazott gyermekvédelmi intézmények és szabályok nyújtanak iránymutatást. A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban Gyvt.) az értelmező rendelkezések között határozza meg a gyermek<sup>5</sup> és a fiataikorú<sup>6</sup> fogalmát. A közigazgatási joganyag visszautal a Ptk. kiskorú fogalmára a gyermek definíciójának meghatározásánál. A fiataikorú fogalomhasználat szinte teljesen megegyezik a büntető anyagi szabályokkal.

Összefoglalva tehát megállapítható, hogy az Egyezmény szövege szerinti gyermek terminológia a hatályos magyar joganyagban a Gyvt.-ben jelenik csak meg, de az életkor felső határa nem igazodik az Egyezmény által kijelölt életkorhoz. Ha nem terminológiailag, hanem tartalmilag keressük az Egyezmény szerinti gyermek alanyi körét a magyar jogban, akkor a Ptk.-ban megjelenő kiskorúság fogalmával azonosíthatjuk. A büntetőjogban és a gyermekvédelem terén is megjelenik a fiataikorúak kategóriája, amely tartalmilag is és az életkor szempontjából is megegyezik.

## Az Egyezményben lefektetett garanciák

A büntetőjogi értelemben fiataikorúnak tekintett gyermekkel szemben tehát megindítható a büntetőeljárás. A 40. cikk által lefektetett garanciáknak a fiataikorú elleni büntetőeljárás során kell érvényesülni. Ez azt jelenti, hogy a gyanúsítás pillanatától egészen az ítélethozatalig biztosítani kell számára olyan bánásmódhoz való jogát, amely előmozdítja a személyiség méltósága és értéke iránti érzékének fejlesztését, erősíti a mások emberi jogai és alapvető szabadságai iránti tiszteletét, és amely figyelembe veszi korát, valamint a társadalomba való beilleszkedése és abban építő jellegű részvétele elősegítésének szükségességét. Az Egyezmény tételesen felsorolja a biztosítékokat. Ezek szerint a részes államoknak gondoskodni kell arról, hogy a gyermeket ne lehessen bűncselekmény elkövetésével gyanúsítani, vádolni vagy abban bűnösnek nyilvánítani olyan cselekmény vagy mulasztás miatt, amely az elkövetés idején sem a hazai, sem a nemzetközi jog értelmében nem volt bűncselekmény. Biztosítani kell továbbá,

---

5 Gyvt. 5. § (a) gyermek: a Ptk. 2:10. § (1) bekezdése szerinti kiskorú.

6 Gyvt. 5. § (b) fiataikorú: az a személy, aki  
ba) a szabálysértés elkövetésekor a 14. életévét,  
bb) a 2013. július 1-jét megelőzően elkövetett bűncselekmény elkövetésekor a 14. életévét,  
bc) a 2013. június 30-át követően elkövetett bűncselekmény elkövetésekor a 12. életévét betöltötte, azonban a 18. – javítóintézetben történő nevelése esetén a 21. – életévét még nem töltötte be.

hogy a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított gyermeket mindaddig ártatlannak tekintsek, ameddig bűnösségét a törvény szerint be nem bizonyították, valamint a legrövidebb határidőn belül közvetlenül vagy szülei, illetőleg adott esetben törvényes képviselői útján tájékoztassák az ellene emelt vádakról, és védelme előkészítéséhez és benyújtásához jogsegélyben vagy bármely más alkalmas segítségben részesüljön. A fiatakorú ügyét késedelem nélkül az illetékes, független és pártatlan hatóság vagy bíróság a törvény értelmében igazságos eljárás során, ügyvédjének vagy egyéb tanácsadójának, valamint – hacsak különösen koránál vagy helyzeténél fogva ez nem mutatkozik ellentétesnek a gyermek mindenképp felett álló érdekével – szüleinek vagy törvényes képviselőinek jelenlétében kell elbírálni. Nem lehet arra kényszeríteni, hogy maga ellen tanúskodjék vagy beismerje bűnösségét. Biztosítani kell számára, hogy kérdéseket intézhessen vagy intéztethessen az ellene valló tanúhoz, és a mellette valló tanúk ugyanolyan feltételek mellett jelenhessenek meg és legyenek meghallgathatók, mint az ellene valló tanúk. Ha bűncselekmény elkövetésében bűnösnek nyilvánítják, a határozat és az ahhoz fűződő bármely intézkedés ellen a törvénynek megfelelően, jogorvoslattal élhessen az illetékes, független és pártatlan felsőbb hatóságoknál vagy bíróságnál. Garantálni kell, hogy díjmentesen vehessen igénybe tolmácsot, amennyiben nem ért vagy nem beszél a tárgyaláson használt nyelven. Magánéletét teljes mértékben tiszteletben kell tartani az eljárás minden szakaszában. A garanciális szabályok betartásához különleges törvények és eljárások elfogadására, hatóságok és intézmények létrehozására van szükség. Az Egyezmény a biztosítékok között kifejezetten kiemeli a büntethetőség alsó korhatárának kötelező megállapítását és a bírói útról való eltérés lehetőségét. A magyar jogrendbe 2015-ben bekerült megelőző pártfogás intézménye egy új lehetőség az elterelés eszközei között.

## A 40. cikk értelmezése és alkalmazása

Az Egyezmény oszthatatlan és az egyes cikkek kölcsönösen összefüggnek egymással (holisztikus szemlélet). Ennek megfelelően a 40. cikk sem önmagában értelmezendő. Kiemelt figyelemmel kell lenni a gyermek legfőbb érdekére<sup>7</sup>, az élethez, életben maradáshoz és fejlődéshez való jogra<sup>8</sup>, és a gyermek véleményének tiszteletben tartására<sup>9</sup>. Az Egyezmény gyakorlati alkalmazásához

---

7 Az Egyezmény 3. cikkének 1. bekezdése.

8 Az Egyezmény 6. cikke.

9 Az Egyezmény 12. cikke.

nyújtanak segítséget az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának magyarázatait tartalmazó kommentárok és nemzetközi iránymutatások. A Gyermeki jogok a fiatalok igazságszolgáltatásában elnevezésű 10. számú átfogó kommentár (továbbiakban 10. számú átfogó kommentár) 3. bekezdésének megfelelően az államoknak átfogó, fiatalokat illető igazságszolgáltatási rendszert kell kidolgozniuk és végrehajtaniuk. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy átfogó politika keretében a büntetőügyekben eljáró hatóságokon belül specializált, képzett egységeket kell létrehozni és szakértő képviselőknek kell biztosítaniuk a gyermekek jogait (Herczog, 2007a, 38.).

Az 1985-ös Pekingi Szabályok<sup>10</sup> átfogóan foglalkoznak a fiatalok bűnözésével és büntető igazságszolgáltatásával. Fiatalok esetében elsődleges cél a megelőzés a széleskörű szociális biztonság megteremtésével úgy, hogy lehetőség szerint a büntető igazságszolgáltatás által okozott érdeksérelem minimális legyen. A dokumentum rögzíti, hogy a beavatkozás mértékénél és típusánál figyelemmel kell lenni az elkövetett cselekmény körülményeire és súlyosságára, továbbá a fiatalok helyzetére és szükségleteire is. Az alternatív szankciók széleskörű alkalmazását és elsődlegességét hirdeti annak érdekében, hogy fiatalok személyes szabadságának korlátozására csak kivételesen és gondos mérlegelés esetén kerüljön sor (Herczog, 2007b, 425.). A további fontos ENSZ dokumentumok már csak a szabályozás egyes részterületeit érintik. Itt kell megemlíteni az 1985-ös Pekingi Szabályokat, az 1990-ben elfogadott Havannai Szabályokat<sup>11</sup> és a szintén 1990-es Rijadi Irányelveket<sup>12</sup>, valamint az 1995-ös Tokiói Szabályokat<sup>13</sup>. Az 1990. december 14-én 45/113-as számú közgyűlési határozattal elfogadott Havannai Szabályok a Pekingi Szabályokkal összhangban kiemeli, hogy a szabadságvesztés fiatalok esetében csak végső (kivételes) esetben a legrövidebb szükséges időtartamra alkalmazható. A jogbiztonság és a gyermek legfőbb érdekének érvényesülése érdekében a szabadságkorlátozásról szóló döntést minden esetben bíróságnak kell meghoznia annak a lehetőségével, hogy a döntésben foglaltnál korábbi időpontban szabadlábra helyezhető az érintett fiatalok (Pallagi, 2014, 106.).

A Rijadi Irányelvek a megelőzés szükségességének hangsúlyozásán túl arra hívja fel a figyelmet, hogy a fiatalok bűnözés kezelésekor kiemelt fontosságú a megfelelő szociális környezet és az oktatás megteremtése.

---

10 Az ENSZ Közgyűlésének 1985. november 29-i ülésén fogadták el a 40/33-as közgyűlési határozattal A fiatalok igazságszolgáltatási rendszerére vonatkozó minimum szabályai című dokumentumot.

11 A szabadságelvonás alatt álló fiatalok védelméről szól.

12 A fiatalok bűnözés megelőzéséről szól.

13 A szabadságelvonással nem járó intézkedésekről rendelkezik.

Az iránymutatás előrevetíti, hogy a kriminális életpálya kialakulásához vezethet, ha a fiatalkorúval szemben a megfelelő érettségének elérése előtt büntetőjogi szankciót alkalmaznak, amit stigmaként és nem nevelő hatásként értékelhet (Pallagi, 2014, 106.). A Tokiói Szabályok a büntetesközpontú kriminálpolitika helyett a büntetőjogi jogkövetkezmények minimalizálása mellett érvel azzal, hogy meghatározza azokat a legalapvetőbb garanciákat, amelyek a szabadságvesztéssel nem járó szankciókkal sújtott személyek védelmét szolgálják. Kiemeli továbbá a közösség felelősségét a bűnmegelőzésben és a bűnözés visszaszorításában, valamint felhívja a figyelmet a helyreállító szemlélet nyújtotta előnyökre (Pallagi, 2014, 107.). Az Egyezményben foglaltak teljesülését, azaz a gyermekek jogainak érvényesülését tíztagú független szakértőkből álló Gyermekek Jogainak Bizottsága (továbbiakban Bizottság) ellenőrzi. A Bizottság feladata az államok által beterjesztett jelentések vizsgálata.<sup>14</sup> A részes államok az Egyezmény hatálybalépése után két éven belül, majd ezt követően meghatározott időszakonként jelentést tesznek. Gyermekek jogokat veszélyeztető helyzet esetén a Bizottság további információkat kérhet az adott országtól, illetve helyszíni látogatást tehet. A Bizottság az érintett államok felé általános javaslatokkal is élhet (Rózsás, 2008, 26.). A kormányzati jelentések mellett civil szervezetek is megfogalmazhatják és eljuttathatják a Bizottsághoz véleményüket az Egyezményben foglaltak betartásáról.<sup>15</sup>

## **Bírósági eljárást nélkülöző beavatkozások**

A büntetőjogi jogkövetkezmények szempontjából megkülönböztethetjük a diverziót, azaz a büntető igazságszolgáltatás rendszerén kívüli, illetve a formális büntetőeljárás lefolytatásától menetesítő megoldásokat és az alternatív/közösségi szankciókat, amelyek a büntető igazságszolgáltatás rendszerén belüli, a szabadságvesztés kiváltására, illetve a szankciók hatékonyságának fokozására irányul (Kerecsi, 2006, 223.). Az Egyezményben részes államok a 40. cikk 3. pontjának b) fordulata szerint minden erejükkel azon lesznek, hogy előmozdítsák különleges törvények és eljárások elfogadását, hatóságok és intézmények létrehozását a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított, vádolt vagy abban bűnösnek nyilvánított gyermekek számára, és különösen minden

---

14 Magyarország az Egyezmény elfogadását követően 1998-ban, 2006-ban és 2012-ben terjesztett elő országjelentést.

15 A Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány 2018-ban készített Gyermekjogi jelentést Magyarország helyzetéről.

lehetséges és kívánatos esetben intézkedéseket tesznek e gyermekek ügyének bírói eljárás mellőzésével való kezelésére. A Bizottság véleménye szerint a kisebb jogsértéseket elkövetők és a büntetlen előéletűek esetében elterelést kell alkalmazni. A Pekingi Szabályok alapján nem feltétlenül csak a kihágások esetére korlátozódhat az alternatív intézkedések köre. Ezt a kört tovább tágítja a fiatalok bűnelkövetőkre vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerről szóló Európa Tanács R (2003) 20. számú állásfoglalás azzal, hogy a súlyosabb bűncselekményt elkövető fiatalok esetén is biztosítani rendeli a szabadságvesztésen és pénzbüntetésen túli alternatív szankciókat (Lévay, 2005, 25.). A 10. számú átfogó kommentár célja, hogy részletes iránymutatást és ajánlásokat adjon az államoknak az elterelés és a helyreállító igazságszolgáltatás népszerűsítése érdekében (Herczog, 2007b, 426.). A Bizottság véleménye szerint az elterelés megelőzi a megbélyegzést, eredményes a gyerekekre és a közbiztonságra nézve. Az elterelés formái közé tartoznak a közösség alapú programok, például a közösségi munka, a szociális munkások vagy pártfogók felügyelete, a családi csoportkonferencia és a helyreállító igazságszolgáltatás egyéb formái, többek között az áldozatok kárpótlása és a jóvátétel (Herczog, 2007b, 427.). A Bizottság a 10. számú átfogó kommentárjában leszögezi, hogy elterelést csak akkor szabad javasolni, ha meggyőzően bizonyítható, hogy a gyerek elkövette a terhére rótt bűncselekményt és önként, megfélemlítés és nyomás nélkül beismeri felelősségét. A gyerekeknek szabadon és önként, írásban kell beleegyeznie az elterelésbe. Az elterelés végeztével az ügyet maradéktalanul és végleg le kell zárni. A Pekingi Szabályok 11. szabálya hangsúlyozza, hogy a bírói útról való elterelés történhet a döntéshozatal bármely pontján és nem feltétlenül csak a kihágások esetére korlátozódhat.

## Megelőző pártfogás

Hatályos büntetőjogunk a fiatalok nevelését és védelmét tartja szem előtt, hangsúlyozva a szabadságelvonással járó intézkedés vagy büntetés ultima ratio jellegét.<sup>16</sup> Ehhez a szemlélethez illeszkedik az Egyezmény és a végrehajtását segítő nemzetközi egyezmények által hangsúlyozott bírói útról való elterelés lehetősége a fiatalok bűnelkövetők esetében. A gyermekvédelem és a büntető igazságszolgáltatás összefonódásának eredményeként létrehozott megelőző pártfogás a hatósági intézkedések sorában – a védelembé vételt kiegészítve – egy következő lépés a bűnmegelőzés területén (Filó & Katonáné, 2015, 333.).

---

16 Btk. 105. §.



A jogalkotó által megfogalmazott cél egy olyan jogintézmény megalkotása volt, amely alkalmas a gyermek és fiatalok bűnmegelőzésére és egyúttal a terheltek társadalomba történő visszailleszkedésére. Az intézmény bevezetését megelőzően is vita volt annak rendszertani elhelyezésére vonatkozóan. A gyermekvédelemben történő elhelyezése mellett szót, hogy a büntetőjog már csak azokkal a fiatalokkal találkozhat, akiknek bűnelkövetését nem akadályozta meg a rendszer (Dékány, 2010, 55.). A gyámhatóság a bűncselekmény vagy az elzárással is sújtható szabálysértés elkövetése miatt indult védelemben vétel iránti eljárásban vagy a már fennálló védelemben vétel mellett a nyomozó hatóságnak a bűncselekmény, vagy a szabálysértési hatóságnak a szabálysértés elkövetéséről tájékoztató, a gyámhatóság felé tett jelzését követően megkeresi a Pártfogó Felügyelői Szolgálatot (továbbiakban PFSZ) környezettanulmány és a gyermek veszélyeztetettségének bűnmegelőzési szempontú kockázatértékelése (a továbbiakban: kockázatértékelés) beszerzése céljából.<sup>17</sup> A kockázatértékelés elkészítésének szempontrendszerét a Pártfogó Felügyelői Szolgálat tevékenységéről szóló 8/2013. (VI. 29.) KIM rendelet (továbbiakban Pfr.) tartalmazza.

A megelőző pártfogás, mint hatósági intézkedés három pólusú. Az eljárásban részt vesz a közigazgatási oldalról a gyámhivatal. Az alapellátáshoz kapcsolódó gyermekvédelmi feladatokat a gyermekjóléti központ végzi. A büntető igazságszolgáltatási feladatokat a megelőző pártfogó végzi. Az intézkedés elrendelését megalapozó határozatot a gyámhatóság (járási hivatal) hozza meg, annak végrehajtásáért is elsődlegesen a gyámhatóság felelős. A megelőző pártfogó részt vesz mind az elrendelés szükségességéről való döntés előkészítésben (kockázatértékelés, környezettanulmány), mind a magatartási szabályok meghatározásában, és közreműködik a végrehajtásban. A gyermekjóléti központ az, amely a gyermekkel (fiatalkorúval) már korábban is kapcsolatban állhatott gyermekjóléti alapellátás nyújtása vagy védelemben vétel keretében, akár anélkül is, hogy kriminális előélettel rendelkezett volna a gyermek (fiatalkorú). A gyermekjóléti központ feladata környezettanulmány elkészítése és a pedagógiai vélemény megküldése a pártfogó felügyelői szolgálatnak. A gyámhatóság kötelezően elrendeli a megelőző pártfogást és a védelemben vételt, ha arra korábban még nem került sor, abban az esetben, ha a pártfogó felügyelői szolgálat által elkészített bűnmegelőzési kockázatértékelés magas fokú. A kockázatértékelés elsődleges funkciója ez esetben nemcsak a döntéshozó informálása, hanem a döntés megalapozása (Velez, 2016, 14.). A gyámhatóság határozatában alapul veszi a pártfogó felügyelői és a gyermekjóléti központ eszményesére által megállapított

---

<sup>17</sup> Gyvt. 68/D. § (1) bekezdés.

magatartási szabályokat. A gyámhatóság a bűnmegelőzési szempontú kockázatértékelés közepes fokára tekintettel valamennyi körülmény vizsgálata esetén mellőzheti a megelőző pártfogás elrendelését. Ha mellőzi a megelőző pártfogás elrendelését, fél év elteltével felül kell vizsgálnia döntését. A felülvizsgálat a gyermek megváltozott körülményeit hivatott vizsgálni, szükség esetén a pártfogó felügyelői szolgálat újabb bevonásával. Ha a kockázatértékelés alacsony fokú, a gyámhatóság mellőzi a megelőző pártfogás elrendelését. A megelőző pártfogás elrendeléséhez és végrehajtásához kapcsolódó összetett hatásköri feladatokról elmondható, hogy a jogalkotó a kriminalizálódás megelőzését, kezelését a gyámügyi igazgatás rendszerébe telepítette. A bűnmegelőzés területéhez kapcsolódó jogalkotói cél eléréséhez a büntető igazságszolgáltatás részeként működő megelőző pártfogó intézkedései (környezetanulmány, kockázatértékelés, kapcsolattartás, egyéni és csoportos foglalkozások) szükségesek. A megelőző pártfogó munkáját segíti az előzetes tapasztalatok becsatornázásával a gyermekjóléti központ.

## **Mennyiben felel meg a megelőző pártfogás a 40. cikk követelményeinek?**

A Pekingi Szabályok lefektetik, hogy az Egyezmény végrehajtása során arra kell törekedni, hogy a szabályokba foglalt elveket kiterjesszék azokra a fiatalokorra is, akikkel a szociális és gyermekvédelmi eljárás során foglalkoznak (Herczog, 2007b, 425.). Az Egyezmény szövegéből egyértelműen kiolvasható az a szándék, hogy a részes államoknak mindent meg kell tenni a kriminalizálódott gyermek ügyének bírói eljárás mellőzésével történő kezelésére. Az 1430/2011. (XII. 13.) Korm. határozat a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiáról, valamint végrehajtásának a 2012–2014. évekre szóló kormányzati intézkedési tervéről, és az egyes törvényeknek a gyermekek védelme érdekében történő módosításáról szóló T/13091. számú törvényjavaslat indokolás – a gyermek- és fiatalkorú elítéltek visszaesésének megakadályozásáról és a társadalomba való hatékonyabb visszailleszkedéséről – alapján a jogalkotó az új jogintézmény anyagi és eljárási kereteit a gyermekvédelem rendszerében alakította ki. A jogintézmény bevezetésének jogpolitikai oka tehát a gyermek- és fiatalkorú személyek által elkövetett bűncselekmények megelőzése, további bűncselekmények elkövetésétől való távoltartás és a bűnelkövető fiatalok társadalomba való visszailleszkedésének elősegítése. Megállapítható tehát, hogy a jogpolitikai cél azonos az Egyezményben foglalt elvárásokkal, hiszen a felelősségre vonásnak egy olyan intézményét teremti meg, amely – részben – mellőzi

a bírói utat és az elsődleges célja a kriminalizálódott gyermek nevelése.<sup>18</sup> Ez a gondolat összhangban áll a Pekongi Szabályok 1.1.–1.4. cikkeiben lefektetett elvárásokkal és az ahhoz fűzött kommentár által favorizált prevenció fontosságának elvével is. A megelőzésnek magában kell foglalni a gyermek sikeres szocializációját és beilleszkedését, különösen a családban, a közösségben, a kortárs csoportokban, az iskolában, a szakképzésben és a munkahelyen. Tekintettel arra, hogy a megelőző pártfogás nem jár a gyermek családjából történő kiemeléssel, ezért a kezelés a már megszokott és biztonságot nyújtó szocializációs közegben indul meg. Abban az esetben, ha a gyermeket nevelő család idézi elő a gyermeket veszélyeztető körülményeket és nem működik együtt a hatóságokkal, sor kerülhet a gyermek – családból történő kiemelésével járó – nevelésbe vételére. Ez az eljárás megfelel a Pekongi Szabályok 18.2. cikkének, amely előírja, hogy a fiatalkorú feletti szülői felügyeletet nem szabad megszüntetni, hacsak a fiatalkorú ügyének körülményei ezt nem teszik szükségessé. A 17. cikk (a) pontja pedig előírja, hogy az igazságszolgáltatás beavatkozása esetén nemcsak a tett súlyosságára kell figyelemmel lenni, hanem a fiatalkorú körülményeire, szükségleteire, társadalmi érdekeire. Ugyanakkor az átfogó kommentár felhívja arra is a figyelmet, hogy a családoknak történő segítségnyújtás ne csak a negatív helyzetek megelőzését szolgálja, hanem a szülők szociális készségeinek erősítését is. A megelőző pártfogás végrehajtása során a gyermek családjával is kapcsolatot tart a megelőző pártfogó. A találkozások alkalmával a szociális munka eszközeit – az elrendelő határozatban foglaltak szerint – a családra nézve is alkalmazzák a megelőző pártfogók. A pártfogó felügyelők feladatköre nem csupán a büntetések végrehajtására terjed ki, magában foglalja az individualizált szankciók kiszabásának elősegítését is. A bűnelkövetők személyi körülményeiről való tájékoztatással, speciális magatartási szabály javaslásával a pártfogó felügyelők a büntetőeljárás kezdeti szakaszában a közösségi büntetések szélesebb körének alkalmazását mozdítják elő (Hatvani, 2009, 188.). A PFSZ-nek kiemelten fontos szerepe van abban, hogy az alternatív szankciók jelentőségét és az elkövetők társadalmi reintegrációjának fontosságát a társadalom, a szűkebb és tágabb közösség is el tudja fogadni (Hatvani, 2009, 188.). A megelőző pártfogó nemcsak a kockázatértékelés készítésekor kerül kapcsolatba a gyermekkel. Az általa javasolt magatartási szabályok betartását folyamatosan figyelemmel kíséri a személyes találkozások alkalmával. Amennyiben a gyámhivatal

---

18 Fiatalkorú által elkövetett bűncselekmény esetén nemcsak gyermekvédelmi hatósági intézkedés indul közigazgatási eljárás keretében, hanem büntetőeljárás keretében a bűncselekményhez igazodó szankció elrendelésére kerül sor. Enyhébb bűncselekmények esetén a büntetőeljárás lezárulhat már az ügyészi szakban is.

a határozatában viselkedéskorrekciós esetkezelési módszerek alkalmazásáról dönt<sup>19</sup>, annak végrehajtására a PFSZ háttérintézményeként működő közösségi foglalkoztatóban kerül sor, amelynek legfontosabb funkciója az alternatív szankciók, illetve helyreállító igazságszolgáltatási eszközök körének bővítése. Létrehozásáról a Pártfogó Felügyelői Szolgálat felállításának és működésének szabályozási elveiről szóló 1183/2002. (X. 31.) Korm. határozat<sup>20</sup> és a már hatályon kívül helyezett Közigazgatási és Igazságügyi Hivatalról szóló 177/2012. (VII. 26.) számú Korm. rendelet rendelkezett. A bűnmegelőzési cézzal létrehozott foglalkoztató gazdag programkínálattal és a csoportmódszerek kísérleti alkalmazásával járul hozzá a külön magatartási szabályok változatosabbá tételéhez (Szabó, 2014, 35.). Elsődleges feladata az ügyészek és bírák által a pártfogó felügyelet tartamára előírt külön magatartási szabályok<sup>21</sup>, a megelőző pártfogás magatartási szabályainak<sup>22</sup> megtartása, valamint a jóvátételi munka<sup>23</sup> végrehajtásában való részvétel.<sup>24</sup> Tevékenységeinek célja a foglalkoztató ügyfelei szociális készségeinek, kompetenciáinak a fejlesztése, illetve a helyi közösség kiengesztelése, a bűnisméltés kockázatának a csökkentése, elősegítve ezáltal a társadalmi integrációt, a társadalmi megbékélést, a helyreállító szemlélet erősödését (URL1). A közösségi foglalkoztatóban egyéni és csoportos foglalkozásokra kerül sor. A csoportos foglalkozások során a tagok koherencia élményhez juthatnak, amely a változások iránti érzékenységet és a motivációt javíthatja (Csáki, 2016, 22.). Jelenleg országosan két közösségi foglalkoztató működik. Az egyik Miskolcon, a másik Pécsen. A pécsi közösségi foglalkoztató működése hiánypótló.<sup>25</sup> Megvalósításának gyökerei 2006-ra nyúlnak vissza.<sup>26</sup>

19 Gyvt. 68/D. § (7) bekezdés.

20 A hivatkozott kormányhatározat 9. pontja a következőképpen fogalmaz: „*Ki kell alakítani a pártfogó felügyelői szállások és foglalkoztatók rendszerét, ezzel is bővítve a személyre szabható magatartási szabályok alkalmazhatóságának körét. A fiatal felnőttek vonatkozásában 2003-tól kezdődően kétéves kísérleti program keretében és négy helyszínen (Budapesten, Kecskeméten, Miskolcon és Pécsen) kell megindítani a pártfogó felügyelői szállás és foglalkoztató működését. A tapasztalatok elemzése és értékelése után kell dönteni az országos program beindításáról.*”

21 Btk. 71. § (2)–(3) bekezdései.

22 Gyvt. 68/D. § (4) bekezdés ac) pontja.

23 Btk. 67. § és a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (továbbiakban Bvtv.) 309. § (5) és (7) bekezdései.

24 Pfr. 60. § (3) bekezdés.

25 A közösségi foglalkoztatók rendszerének országos kiépítése a 1183/2002. (X. 31.) Korm. határozatban megfogalmazott célkitűzések ellenére korlátozott módon valósult meg. 2004-ben létrejött a fővárosi közösségi foglalkoztató, 2006-ban az Igazságügyi Hivatal szakmai irányítása mellett megkezdte működését Miskolcon – a Baranya megyei közösségi foglalkoztató átadásáig egyetlen – közösségi foglalkoztató. Országosan további három helyszínen kerül sor közösségi foglalkoztató felállítására.

26 Elhangzott dr. Szeiberling Tamás, az Igazságügyi Minisztérium igazságügyi módszertani irányításáért felelős volt helyettes államtitkára „*Az igazságügyi szolgáltatások jelene és jövője, a Pártfogó Felügyelői Szolgálat fejlesztési irányvonala*” címmel, a pécsi közösségi foglalkoztató hivatalos megnyitó rendezvényén megtartott előadásában.

Számos – nem statisztikán alapuló – tény arra enged következtetni, hogy a pécsi közösségi foglalkoztató működése eredményes. Az egyik legmeggyőzőbb adat, hogy a Baranya Megyei Kormányhivatal a közösségi foglalkoztató tevékenységét a kísérleti időszak lejártát követően alapfeladatként finanszírozza.<sup>27</sup> Szintén pilot program keretében a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács az országban elsőként létrehozta a Baranya Megyei Bűnmegelőzési Tanácsot, a bűnmegelőzés helyi szereplőinek összefogását erősítő folyamat érdekében. 2017. január 1-jétől a gyermekjóléti központok látják el a gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedésekhez kapcsolódó, a gyermekek védelmére irányuló tevékenységet, amelynek keretében együttműködnek a pártfogó felügyelői szolgálattal és a megelőző pártfogó felügyelővel a bűnisméltés megelőzése érdekében, ha a gyámhatóság elrendelte a gyermek megelőző pártfogását.<sup>28</sup> Így tehát a gyermekjóléti központ alapellátási feladata kiegészült a kriminalizálódott gyermek segítségével. A megelőző pártfogó és a gyermekjóléti központ esetmenedzsere együttműködhet a megelőző pártfogó által készített környezettanulmány összeállítása során. A megelőző pártfogás fennállása alatt a megelőző pártfogó felügyelő, a család- és gyermekjóléti központ esetmenedzsere, valamint az esetkezelésbe bevont más szakember közösen esetmegbeszélést, esetkonferenciát tarthatnak az információk áramlása, az együttműködés minél hatékonyabb kialakítása, a veszélyeztetettség megszüntetése érdekében. Az esetkonferencia a javaslatvételi eljárási folyamat egyik legfontosabb részeleme. Az esetkonferencia szolgál a gyermek veszélyeztetettségének megoldásában érintett szakemberek tapasztalatszerelésére, a probléma és a javaslat megfogalmazására. Az esetkonferenciát a moderátor vezeti, a moderátori tájékoztató alapján. Minden résztvevő szót kap, így a szülő/törvényes képviselő, a gyermek, a jelenlévő szakemberek, egyéb meghívottak. Az esetkonferencia célja a probléma feltárása, a veszélyeztetettség megszüntetéséhez, a megoldáshoz vezető lépések, feladatok meghatározása. Fontos annak átgondolása, hogy mi élteti a problémát, milyen gátak vannak a probléma megoldása előtt. Az esetkonferencia keretében alkalmazott szemlélet lehetőséget biztosít arra, hogy a megelőző pártfogással érintett gyermek problémáival a 10. számú átfogó kommentár által preferált helyreállító igazságszolgáltatás módszereinek alkalmazásával foglalkozzanak.

27 A működés jelenlegi koncepciójában elvitathatatlan szerepe van a Belügyminisztérium Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács Titkárságának azzal, hogy koordinációjukkal megszületett a 1667/2018. (XII. 10.) Korm. határozat a közösségi foglalkoztatók működésének biztosítása érdekében a XIV. Belügyminisztérium és a XI. Miniszterelnökség költségvetési fejezetek közötti előirányzat-átcsoportosításról, mellyel a közösségi foglalkoztatóhoz kapcsolódó költségek beépülnek a Baranya Megyei és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal költségvetésébe.

28 Gyvt. 40/A. § (2) bekezdés bc) pont.

## Milyen, az Egyezményben biztosított jogok sérülnek a megelőző pártfogás alkalmazása során?

A megelőző pártfogás elrendelését szabályozó tényállás a bűncselekményt vagy elzárással sújtható szabálysértést elkövető gyermek vonatkozásában állapítja meg az intézkedés alanyi körét. Tekintettel arra, hogy a Gyvt. a gyermek fogalmának rendezése során visszautal a Ptk. kiskorú fogalmára, a tényállás alanyi körébe büntetőjogi szempontból a gyermekkori és fiatalkori személyek is beletartoznak. A gyermekkori személyek vétőképtelenek, így bűncselekményt elkövetni nem tudnak, annak tényállási elemeit azonban megvalósíthatják. Így a gyakorlatban előfordulhat, hogy szabálysértést vagy a bűncselekmény tényállási elemeit megvalósító gyermek a gyámhivatal látókörébe kerül. Ahogy a Rijádi Iránymutatások 5. cikke rámutat, a fiatalok esetében egyes társadalmi normák áthágása általános jelenség, a normaszegő magatartás legtöbbször a megfelelő érettség elérésével magától megszűnik. A Rijádi Iránymutatások szerint a megbélyegzés csak hozzájárul későbbi normaszegő magatartások tanúsításához. Amennyiben a hatóságok életkor és kriminalizálódás szempontjából túl korán avatkoznak a gyermek és családja életébe, az a gyermek megbélyegzéséhez vezethet. A stigmák nemcsak a gyermek személyiségfejlődésének belső folyamatát befolyásolhatják kedvezőtlenül, hanem a gyermeket nevelő oktatási intézmények is sok esetben elfordulnak vagy más elbánást alkalmaznak a hatóságokkal kapcsolatba került gyermekekkel. A kortárs kirekesztés, érzelmi bántalmazás pedig csak fokozza a társadalmi elszigetelődést. A Bizottság 7. számú, „*A gyermek jogainak végrehajtása kora gyermekkorban*” című átfogó kommentárjának 18. cikke szerint a helytelenül viselkedő vagy törvénysértő kisgyerekeknek együttérző segítségre és megértésre van szükségük, hogy fejlődhessen az önkontrolljuk, szociális és empátiás készségük és konfliktusmegoldó képességük (Herczog, 2007b, 436.).

A megbélyegzés lehetőségével függ össze a hivatkozott kommentárban megjelenő – a csatlakozó államok büntető igazságszolgáltatásával szembeni – elvárás, hogy a lehető legrövidebb idő teljen el a bűncselekmény elkövetése és a cselekménnyel kapcsolatos végső ítélet között. Ugyanis minél hosszabb idő telik el, annál valószínűbb, hogy az ítélet elveszti a kívánt pozitív pedagógiai hatását és megbélyegzi a gyereket. 2018 nyarán valamennyi, a Baranya Megyei Kormányhivatal Hatósági Főosztályának Igazságügyi Osztályán fellelhető – az elrendelt megelőző pártfogásban történő közreműködésük kapcsán keletkezett – ügyiratot átvizsgáltam. A vizsgálatom célja a párhuzamosan zajló hatósági eljárások időtartamának vizsgálata volt. A vizsgálat céljára tekintettel azokat a 2015. január 1. napjától 2017. december 31. napjáig jogerősen

lezárt ügyeket tanulmányoztam, amelyekben a fiatalkorú által elkövetett jogellenes cselekmény közigazgatási hatósági intézkedést és büntetőeljárást is maga után vont. Abból az állításból indultam ki, hogy a közigazgatási intézkedés megelőző jellegét csorbitja, ha a büntetőeljárás előbb lezárul – ügyészi megrovással, vádelhalasztással<sup>29</sup> vagy közvetítói eljárással – mint a közigazgatási eljárás. A vizsgált 36 esetből négy vonatkozásában született előbb büntetőeljárás keretében döntés. 32 esetben tehát a védelemben vételhez kapcsolódó megelőző pártfogás elrendelésére – és ezzel együtt a fiatalkorú helyes irányba terelése, a szükségesnek vélt gyermekvédelmi intézkedések megtétele – előbb került sor. Átlagosan 1–2 hónapos eltérés mutatható ki a jogerős döntések meghozatala között, az ügy bonyolultságától függően ennél tovább is elhúzódhat a büntetőeljárás keretében való döntés. Abban a négy esetben, amikor a büntetőeljárásban előbb született jogerős döntés, mint a megelőző pártfogás elrendelése kapcsán, két esetben szüntette meg az ügyészség a nyomozást és részesítette a fiatalkorút megrovásban, további egy esetben hozott a bíróság tárgyalás mellőzéses határozatot, bocsátotta próbára a fiatalkorút és rendelte el egyúttal a pártfogó felügyelet alá kerülését, valamint egy esetben előzte meg az eredményes közvetítói eljárás lefolytatása a megelőző pártfogás elrendelését. Az aktavizsgálat alapján megállapítottam, hogy – a vizsgált időszakot tekintve – elenyésző azoknak az ügyeknek a száma, ahol a közigazgatási eljárásban való döntés elhúzódása a fiatalkorú reszocializációs nevelését hátráltatná. Döntő súllyal előbb zárult a gyermekvédelmi hatósági döntés jogerősen, mint a büntetőeljárás, ezért az intézkedés megelőző jellege érvényesült, az eljárásrendre tekintettel a fiatalkorú kriminális háttérének feltérképezésére már a jogerős döntés megszületését megelőzően sor kerül. A büntetőeljárásban ugyanakkor csak a jogerős döntés megszületését követően indul meg a fiatalkorú reszocializációs nevelése. Az új Be. 685. §-a szerint, ha a fiatalkorúval szemben a védelemben vétele körében megelőző pártfogás elrendelésére került sor, a vádemelés előtt az ügyészség, azután a bíróság összefoglaló pártfogó felügyelői vélemény beszerzését rendeli el. Az összefoglaló pártfogó felügyelői vélemény a pártfogó felügyelői vélemény tartalmi elemein túl tartalmazza a megelőző pártfogás végrehajtásának eredményére vonatkozó összefoglaló megállapításokat. A hivatkozott jogszabályi hely tulajdonképpen kizárja, hogy az ügyész által elrendelhető ügyészi megrovás,

---

29 Az új Be. a korábbi vádelhalasztásnak megfelelő jogintézményként szabályozza a feltételes ügyészi felfüggesztést. Ez az intézkedés azonban nemcsak elnevezésében új, hanem jóval tágabb körben is alkalmazható (elég csak arra utalni, hogy fiatalkorú esetén akár nyolc évi szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmények esetén is sor kerülhet feltételes ügyészi felfüggesztésre, míg a vádemelés elhalasztásánál öt év volt a felső határ).

vádelhalasztás és közvetítői eljárásra utalás esetköreit leszámítva a büntetőeljárás előbb lezáruljon, mint a közigazgatási eljárás, tekintettel az összefoglaló pártfogó felügyelői vélemény kötelező bevarására. A fentiek alapján kijelenthető, hogy amennyiben viszont az ügyészi szakban alkalmazott – a bírói útról való eltereléshez kapcsolódó – szankció elrendelésére hamarabb sor kerül, mint a megelőző pártfogás elrendelésére, a gyermekvédelmi intézkedés súlytalanná válik és csak felesleges stigmákkal kövezi ki a gyermek reszocializációs útját. Mindezekre tekintettel szükségesnek tartanám a megelőző pártfogás megszüntetési okait bővíteni a büntetőeljárás ügyészi szakban történő megszüntetésének esetével.<sup>30</sup> A gyermek megőrzésére nemcsak a megelőzés elmaradás miatt kerülhet sor, hanem az intézkedés gyermekkorúak esetében történő elrendelése esetén is. A Gyvt. tényállási elemeit vizsgálva feltűnik, hogy a törvény nem határoz meg a megelőző pártfogás elrendelése során alsó életkori határt. Ha a tényállás szó szerinti értelmezéséből indulunk ki, akkor az csak a vétőképes fiatakorúakra vonatkozhat, tekintettel arra, hogy az elrendelés feltétele bűncselekmény vagy elzárással sújtható szabálysértés elkövetése. A tartalmi értelmezést kell azonban alapul vennünk a jogpolitikai célkitűzésre<sup>31</sup> és a megelőző pártfogás gyermekvédelem rendszerében történő elhelyezésére tekintettel. A fentiek és a jogalkalmazói gyakorlat alapján arra a következtetésre jutunk, hogy a megelőző pártfogás vétőképtelen gyermekkel szemben is elrendelhető. Egy Baranya megyei eset jól szemlélteti a megőrzés veszélyét, amikor egy 10 év alatti gyermek azért került a hatóság látókörébe, mert megkarcolt egy személygépkocsit. Az esetében csak a kockázatértékelés alacsony foka miatt nem rendelték el az intézkedést, de a hatósági eljárás az elkövetett cselekmény jogellenességére tekintettel megindult.

## Következtetések

Ahogy arra az Egyezmény alkalmazásáról szóló Magyarországon kiadott kézikönyv rámutat (Herczog, 2007b, 425–439.), a jogszabályok többnyire összhangban állnak a nemzetközi és uniós jog alapelveivel, ugyanakkor az elterelés és

---

30 A megelőző pártfogás kötelező megszüntetési okai, ha a fiatakorúval szemben pártfogó felügyelet intézkedést alkalmaztak, javítóintézeti nevelését rendelték el, szabadságvesztésre ítélték vagy nagykorúvá vált.

31 A Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiáról, valamint végrehajtásának a 2012-2014. évekre szóló kormányzati intézkedési tervéről-szóló 1430/2011. (XII. 13.) Korm. határozat szerint: „Az elhúzó büntetőeljárások során a fiatakorú terheltek nem kapják meg a szükséges segítséget és támogatást a visszaesés megakadályozása, a társadalomba való beilleszkedés érdekében, másrészt a gyermekkorú elkövetőkkel szemben sem tud adekvát módon foglalkozni a gyermekjóléti alap- és szakellátás”



más resztoratív eljárások sokszor nem átláthatók, a szakemberek részéről még mindig alacsony a hajlandóság a megindításukra.<sup>32</sup> A kézikönyv szerint ritkák a szakemberek számára tartott pro bono és fizetős gyermekjogi képzések, az ezekhez kapcsolódó létesítmények. Alapvető finanszírozási és szakemberhiány jellemzi a rendszert. A magyar jogrendszerben nincs külön összefoglaló törvény az elterelési lehetőségekről. Az elterelés témakörében kevés az államilag szervezett képzés. A gyermekeket büntetőeljárásban képviselő ügyvédek számára nincs külön érzékenyítő képzés.<sup>33</sup> A posztgraduális képzések megjelenése jelzi, hogy a jogalkalmazói kör részéről is igény merült fel alaposabb ismeretek elsajátítására. Továbbra is nagyrészt az ügyésztől függ, hogy miként alkalmazza az elterelést a fiatalkorúak ügyeiben. A megelőző pártfogás gyermek- és fiatalkorúak bűnmegelőzésében kifejtett szerepét annak hatálybalépése óta vizsgálom. Az intézkedés bevezetése óta eltelt időszak még nem alkalmas arra, hogy messzemenő vagy általánosítható következtéseket vonjunk le a jogintézmény hatékonysága, rendszertani elhelyezése vonatkozásában. A kutatásom során nyert adatok jellemzően Baranya megyére vonatkoznak, ezért nem alkalmasak országos mutatók meghatározására. Az első kötelező felülvizsgálatok tapasztalatait értékelve arra a következtetésre jutottam, hogy a jogalkalmazó szervek gyakorlatában megjelent az új intézkedés. Így a megelőző pártfogás nemcsak egy választható eszköz az intézkedések tárából, hanem konkrét, a veszélyeztetettség súlyához igazodó hatósági döntés. Ugyanakkor a jogalkalmazói oldal több ésszerűsítési, eljárási terheket csökkentő – kifejezetten a bürokratikus kötelezettségeket érintő – javaslatot fogalmazott meg. Nyilvánvalóvá vált, hogy a megelőző jelleg elveszik a megelőző pártfogás elrendelésével összefüggő párhozamos eljárásoknál abban az esetben, ha az ügyészi szakban történő elterelés időben jóval korábban lezárul, így érdemes lenne a kötelező megszüntetési okokat ezzel az esettel bővíteni. Egy jogintézmény működéséhez szükséges a jogalkalmazók általi tartalommal való megtöltése is. A Baranya megyei gyakorlat előremutató és példaértékű, ahol a pártfogók vezetésével megvalósult az interszektoralis együttműködés. A PFSZ épületében működő közösségi foglalkoztató több alkalommal is otthont adott a társszakmák képviselőinek tartott gyermekjogi és resztoratív szemlélet elterjedését szolgáló képzéseknek (Herke-Fábos, 2019, 82–83.).

---

32 Baranya megyében ugyanakkor országos szinten kiemelkedően magas az ügyész által elrendelt elterelési lehetőségek száma és a közösségi foglalkoztató is nagy ügyfélforgalmat bonyolít le.

33 A Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán 2017-től működik a „*Fiatalkorúak ügyeinek szakjogsza*” elnevezésű szakirányú továbbképzés.

## Felhasznált irodalom

---

- Csáki I. (2016). Speciális beavatkozások a pártfogó felügyelői munkában, különös tekintettel a csoportos foglalkozásokra. In Igazságügyi Hivatal (Szerk.), *A kockázatértékelés a pártfogó felügyelői munkában* (pp. 20-32). Igazságügyi Hivatal
- Dékány D. (2010). A fiatalkorúak büntetőjogának fejlődési tendenciái. In *Jog és Állam 14. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója* (pp. 54-61). Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
- Filó E. & Katonáné Pehr E. (2015). *Gyermekei jogok, szülői felelősség és gyermekvédelem*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó
- Hatvani E. (2009). A magyar Pártfogó Felügyelői Szolgálat szervezete és feladatai. In Borbíró A., Kiss A., Velez E. & Garami L. (Szerk.), *A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve II.* (pp. 187-195). Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium
- Herczog M. (2007a). A gyermek jogai a fiatalkorúak igazságszolgáltatásában. *Család, Gyermek, Ifjúság*, 16(4), 37–43.
- Herczog M. (Szerk.) (2007b). *Kézikönyv a Gyermekjogi Egyezmény Alkalmazásához*. Család, Gyermek, Ifjúság Egyesület
- Herger, Cs. E. & Steppan, M. (2016). Die Gründung der Dezső-Márkus-Forschungsgruppe für Vergleichende Rechtsgeschichte in Pécs: Beweggründe – Motive – Visionen. *Journal on European History of Law*, 7(2), 180–184.
- Herke-Fábos B. (2019). A megelőző pártfogás, mint sajátos magyar jogintézmény. In Kádár H. (Szerk.) *A magyar és a román büntetőeljárás törvénykönyv vitatott és problémás kérdései* (pp. 69-82). Forum Iuris Könyvkiadó
- Kerezsi K. (2006). *Kontroll vagy támogatás: az alternatív szankciók dilemmája*. CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft.
- Lévay M. (2005). Az Európa Tanács R (2003) 20. számú ajánlása a fiatalkorú bűnelkövetőkre vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerről. *Család, Gyermek, Ifjúság*, 14(3), 21–27.
- Pallagi A. (2014). Büntethető gyermekkorúak. *Pro Futuro*, 4(1), 97–111. <https://doi.org/10.26521/Profuturo/2014/1/5498>
- Rózsás E. (2008). *A gyermekjogok tartalma, érvényesülése és védelme*. Doktori értekezés. Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar
- Szabó J. (2014). *Harmadlagos megelőzés és kilépés a pártfogoltak körében*. Kutatási jelentés. Országos Kriminológiai Intézet
- Vaskúti A. (2010). A New York-i Gyermekjogi Egyezmény 37. és 40. Cikkének érvényesülése a kiskorúak büntető igazságszolgáltatásában. In *Jog és Állam 14. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója* (pp. 45-53). Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
- Velez E. Kockázatértékelés a pártfogó felügyelői munkában. In Igazságügyi Hivatal (Szerk.) *A kockázatértékelés a pártfogó felügyelői munkában. Kézikönyv* (pp. 8-19). Igazságügyi Hivatal

## A cikkben található online hivatkozások

---

URL1: *Közösségi foglalkoztató*. <https://igazsagugyiinformaciok.kormany.hu/partfogo-felugyeloi-szolgalat>

## A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

---

Herke-Fábos B. K. (2021). A bírói útról való elterelés lehetőségei Magyarországon a Gyermejjogi Egyezmény 40. cikkének tükrében. *Belügyi Szemle*, 69(3), 397-415. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.3.3>